

Галина Білик

ШПАЛЬТА НА ЦІЛЕ ЖИТТЯ Сім щасть, сім гризот і одна правда Григорія Гриня

Григорій Федосійович Гринь – журналіст і редактор, член Національної спілки журналістів України (1983), заслужений журналіст України (2004), голова правління Полтавської обласної організації НСЖУ (2004). Народився 15 серпня 1957 року в с. Орданівці Диканського району на Полтавщині, у диканській районній газеті “Трудова слава” набував свій перший фаховий досвід одразу після закінчення десятирічки – фотокореспондентом, літературним співробітником. 1980 року закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, якийсь час вигранював перо на Далекій Півночі. Майже три десятиліття – від 1982 року й до сьогодні – його доля пов’язана з одним із найдавніших і найвідоміших видань краю – всеукраїнською громадсько-політичною газетою “Зоря Полтавщини”, в якій пройшов шлях від кореспондента, завідувача відділом до головного редактора (2004). За тривалий час журналістської діяльності був власним кореспондентом газет “Радянська Україна”, “Го-

лос України”, неодноразово ставав лауреатом обласних, республіканських, міжнародних творчо-професійних конкурсів та премій, обирався депутатом Полтавської обласної ради, нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України, кавалер ордена “За заслуги” III ступеня. Майстер своєї справи і патріот, принциповий, незалежний, зі стійкими національно-демократичними, гуманістичними та морально-етичними переконаннями, авторитетний серед колег, шанований громадськістю, Григорій Федосійович багато робить для модернізації мас-медійної галузі краю, зростання інформаційного рівня не тільки “Зорі Полтавщини”, але й інших видань, опікується формуванням нового покоління журналістів.

Наша розмова зачепила цілу низку проблем, які стосуються функціонування газетних видань, інформаційної політики в державі, професійного досвіду і новітніх креативних рішень у ЗМК, фахових вимог до сучасного, особливо молодого, журналіста.

– Григорію Федосійовичу, 30 років із журналістським дипломом та пером у руках – достатній проміжок часу, щоб праця у творчість перейшла! Як Ви розцінюєте свою життєву стежу, оглядаючись на пережите, на зроблене? Чи тішить плід трудів? Чи почуваетесь вповні зреалізованим у професії? Чи додала вона Вам щастя?

– Було б нещиро й несправедливо говорити, що до професії я ставлюся по-буденному

або вона мені не вдалася. Звичайно, у 17 років, коли я вступив навчатися, навряд чи це був свідомий вибір. Скажу більше: про журналістику тоді я взагалі не мріяв. Це було щось незрозуміле для мене. Я навіть не знав, де розташована редакція районної газети, хоч у школі писав дуже гарні твори, й деякі з них друкували в “районці” (може, з прицілом на те, що буду там працювати). Але я будував захмарні плани! Після закінчення школи подав документи у військове училище,

потім їх забрав, оскільки зрозумів, що це зовсім не моє. Вирішив вступати на відділення міжнародного права факультету міжнародних відносин Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Тоді на курс набирали по 15 чоловік. Тож уявіть, що на 45 місць (були ще відділення міжнародні відносини й міжнародні економічні відносини) документи подали тільки медалістів більше сотні, ну й інші, звичайно... Відбір був, мало сказати, “жорсткий”... Чотири екзамени! Я отримав три “п’ятірки”. Відчувалася щира турбота викладачів, вони запитували мене: “Чого ти сюди йшов?! Ти ж міг би вступити на будь-який факультет – історії, географії,

чав утягуватися. Пам’ятаю свої переживання, якісь казуси в перший робочий день, перші виїзди... Я, може, спочатку й не зрозумів, що саме це моя професія, але добрі люди “підказали”: “Припиняй грати в ігри, бо загримиш в армію. Іди вступай на журналістику”.

До речі, 1975 року вперше проводився творчий конкурс під час вступних іспитів на факультеті журналістики. Нас, абітурієнтів, зібрали 15 липня, поділили на групи й повезли на виставки та в музеї на три години. Потім, повернувшись, ми писали про свої враження, а роботи перевіряла спеціальна комісія і давала рекомендації, чи допускати до іспитів... А ще це був перший рік, коли не

На фото (зліва направо): заступник головного редактора Олександр Макаренко, головний редактор Григорій Гринь, відповідальний секретар Микола Качала, заступник головного редактора Людмила Самойлова

журналістики!..” Раніше такого не було, щоб подавали документи в кілька навчальних закладів. Тож поставили мені “двійку” з німецької мови, щоб ні на що вже не претендував...

Повернувшись із Києва, я, чесно кажучи, якось і не думав, чим займатимусь далі. Та через 4–5 днів – раптом дзвінок із районки: “А Гриша не вступив? Ну й слава Богу! Хай приїжджає в редакцію”. Ось так із 2 вересня 1974 року я почав працювати в штаті! Це вважалося неабиякою удачею тоді: мені призначили посадовий оклад 105 карбованців, дали фотоапарат!.. Словом, я був солідний чоловік – усе ж таки районна газета. Потихеньку по-

примали документів без публікацій у газетах. Я не знав про це, а все ж узяв підшивку районної газети, кинув її в торбу. Дівчата з приймальної комісії кажуть: “А вирізки де?” Запитую: “Що таке вирізка?” – “Та ж статті з газет”. Я попросив у них ножиці – сиджу, ріжу, ріжу... Дівчата питають: “Оце все твоє? То ти вже студент, бо дехто не мав жодної публікації”.

Нині я знаю, що покійний декан факультету журналістики Дмитро Михайлович Прилюк передивився всі особові справи абітурієнтів, одібрав кілька і сказав: “Оці хлопчики повинні вчитися”. Це прихильне й поважливе

ставлення відчув, коли вже навчався в університеті... Нагадаю, що тоді в Україні взагалі було тільки два факультети журналістики – в Києві та Львові (відповідно, 100 і 50 осіб на курс), і все. Ця професія вважалася ідеологічною. Програмний твір, який ми вивчали, – праця Леніна про партійний характер преси...

Із роками я збагнув, що журналістика – це, мабуть, моє. Хоч думаю, що міг би реалізувати себе й на якійсь іншій керівній посаді: менеджерські задатки, які достатньо розвинув, можна застосувати в різних галузях – сільському господарстві, бізнесі, будь-чому. Раніше можна було зробити комсомольсько-партійну кар'єру... З професією поталанило в тому, що мав можливість для творчої праці, яка дала мені змогу відбутися як особистості, залишатися десь незалежним у судженнях. Це допомагало під час роботи парламентським кореспондентом. Своєрідний “дах” у вигляді газети і її засновника Верховної Ради України дозволяв мені мати власну особливу точку зору, не брати “під козирок” перед міськкомом і обкомом партії, хоч мене туди дуже сильно “сватали” на роботу з прицілом на якусь посаду. Я ледве від них відкараскався...

Чи щасливий у професії? Ну, якщо ми з нею 36 років тому зустрілися, стільки часу разом ідемо по життю, терпимо одне одного й не збираємося розлучатися... Мабуть, так!

– Безумовно, для себе Ви вже давно і чітко усвідомили, що таке журналістика. Поділіться своїми міркуваннями з нашими читачами. Бо всі по-різному кажуть: для когось це романтика, хтось говорить, що небезпечна й тяжка праця, творчість, авантюра, бізнес...

– Усі названі складові – це аспекти нашої роботи. Та журналістика, яка була тоді, коли я прийшов у професію, регламентувалася рамками тодішньої системи. Нинішня журналістика набагато вільніша, розкутіша і має ширші можливості для художньої та бізнесової реалізації, але вона також часто залежна від владного пресу, позиції власників. Питання про незалежну пресу доволі дискусійне, причому навіть у тих країнах, які ми називаємо демократичними. Там рівень довіри суспільства до преси надзвичайно високий, тому що ЗМІ є одним із головних громадських інститутів, певним мірилом чеснот, як і церква. Якщо є публікація чи сюжет по телебаченню, радіо, в Інтернеті про якісь під-

тверженні “діяння” можновладців, то це, як правило, означає кінець кар'єри. На жаль, у нас не рахуються з думкою преси. Я сказав би, що рівень дієвості журналістики за комуністичних часів був набагато вищий, ніж нині. Тоді для когось вихід статті міг закінчитися дуже плачевно: позбавленням партквитка і завершенням кар'єри. Сьогодні ми, журналісти, такі страшні і правдиві речі відкриваємо, оприлюднюємо, а проте – за це можуть і по судах затягати!?. Таким чином нам накидають вуздечку, щоб не говорили правду. Допоки суспільство нехтуватиме свободою слова, доти його перспективи на шляху до демократії і розвитку я не бачу. У тому-то й біда, що з роками відчуваєш, можливо, до певної міри розчарування, що твоя критична публікація – хлопчини, який щойно почав писати, – була дієвою, хтось її розбирав, читав, обговорював, насамперед – влада! А зараз ми даємо матеріали, на котрі – не реагують. Мовляв, що ви таке пишете?.. Зброя – слово – у нас є, але часто вона стріляє по горобцях.

– Розумію. Хоч і децю несподіваний цей песимізм...

– А я не у всьому такий песимістичний. Дуже приємно, що досі в суспільстві є довіра до преси, вона може бути вищою або нижчою. Це ми бачимо на прикладі розважальних передач, політичних ток-шоу. Але взагалі наша нація вкрай заполітизована. Це страхиття, так жити не можна. Ми забуваємо про те, що є повноцінне життя, витрачаємо себе бозна на що. Краще, щоб жіночки на вулиці не обговорювали політику, а приділили час дітям, онукам, самим собі... Згадайте склад першого скликання Верховної Ради України. Я нині можу назвати з двадцять прізвищ, бо працював парламентським кореспондентом. Ми тоді просто скаженіли від політики. І що?.. Так, це були перші кроки до підмурів'я незалежної держави, але за цей час ми загубили покоління тих, кому зараз по двадцять років. Чим воно живе? Куди дивиться? На жаль, воно дивиться на “зелений папірець”, на Захід, у мріях у нього – дороге авто, квартира, дівчата чи хлопці... Я хотів би, щоб сучасна молодь мріяла про хорошу книгу, картину, поїздку, зустріч, музей, про те, що є поруч з тобою, навіть на нашій полтавській землі...

Цьогоріч я запропонував своєму газетярському колективі трішки помандрувати Полтавщиною... Звісно, ми всі їздили у від'їждження по області, але – щоб так, без

виробничої мети, для себе?!. Побували і в Мгарі, і в Шумейковому, і в Диканьці, і в Козельщині... У нас правда є на що подивитися. А що там у Римі, в Колізеї? Бруд, обшарпаність і сморід. Або Венеція. Місто весь час у воді, припливи й відливи, гнилизна, однак – усе оповите романтикою... У нас є свої місця. Чого вартий парк “Софіївка” в Умані! Гроти, човни-гондоли, природа – все просто дихає історією. Візьміть ту ж таки Диканьку, де жила Марія Баршкірцева, яка в 24 роки стала світовою знаменитістю. Згадайте гоголівські стежки, Великі Сорочинці, там є храм з іконостасом, якому 400 років! Чогось подібного не знайдете ніде у світі. Чи Опишне, музей гончарства! Музей високого рівня культури, який доводить, що наша нація має глибинне коріння. Там чудова книгозбірня, картотека, фільмотека, а сам краєвид! Що може бути для душі краще? Відкриваючи історію рідного краю, можна збагачуватися духовно.

– Дуже вражена цими Вашими словами й мудрим висновком, що журналістика – це духовність. Мабуть, саме за це читачі найбільше й шанують “Зорю Полтавщини”, забезпечують їй найвищий рейтинг з-поміж усіх місцевих видань. Ви в газеті прагнете популяризувати культуру?

– Намагаємося це робити, але між бажаним і дійсним – прірва. Я сам, до речі, із задоволенням читаю газету “Край”, там є гарні пошукові публікації. Проте якщо ми писатимемо лише про історію чи мистецьке життя, не буде ж газети. Мусимо вміщувати й рекламу, й усякі розпорядження, простежувати кроки влади... Якби мали більше можливостей, “окультурили” б і саму газету: видавали б у кольорі, зробили б іншу верстку, а так – ледь виживаємо. Це правда, і в такому стані перебуває вся преса. Скажу прямо: не без політики! Бо комусь дуже вигідно, що медійники – на короткому повідку через фінансові питання. Якось мені колишній голова Полтавської обласної ради сказав: “Знаєш, який найкращий редактор? Той, який ходить із простягнутою рукою”.

– Тож саме на часі моє наступне питання – про відповідальність журналіста. Ту, яка має громадянський і морально-етичний вимір. Чи усвідомлюється вона сучасними українськими мас-медіа? Чи зорієнтовуєте Ви на це своїх колег як редактор?

– Я завжди говорю, що відповідальність повинна бути обов’язково, апіорі. Напри-

клад, узяв хтось і спалюжив у статті людину від ніг до голови. Це так само, якби пацієнт прийшов до лікаря, а той порізав його вздовж і впоперек. Не треба забувати, що за будь-якими темами, про які пишемо, стоїть людина, і ми маємо відповідати за всі свої слова. На жаль, нинішня вітчизняна журналістика практично безвідповідальна, безапеляційна, не в міру категорична. Її біда в тому, що відкрили шлюзи для потоку газет, журналів, сайтів, теле- й радіоканалів, а цей простір, відповідно, мусить бути забезпечений кадрами. Де брати цих людей? Київ, Львів, Харків, а тепер і Полтава просто не в змозі підготувати потрібну кількість фахівців, тому редакції беруть людей інших професій, “зі сторони”. Вони можуть виписатися, навчитися правильно викладати думки, але от моральних засад у них часом катма: рік-два попрацювали – і вже відчують себе “зірками”, що світять, мов на Кремлі. Так і з’являються неточності, дезінформація... Відверто зізнаюся: маючи такий великий стаж роботи в журналістиці, я завжди дослухаюся до порад, зауважень, думок і намагаюся робити справу якомога краще. Ніколи не боюся й не соромлюся запитати про щось. Це абсолютно нормальний стан журналіста, який живе не десь відособлено, а в мас-медійному просторі. Я вже не кажу про фактичні, граматичні, пунктуаційні помилки й перекручення в тексті. Засмічена інформаційна мережа, як ті авгівві стайні...

До речі, “Зоря Полтавщини” – одне з небагатьох видань, яке працює з листами читачів. Ми маємо хорошу пошту і, як правило, завжди виїжджаємо на репортажі до адресантів. Хай це буде маленька людина, але вона відчуває, що комусь потрібна. Коли вислуховуємо одну сторону, я завжди наполягаю: “Вислухаймо й іншу!” Завдання газети – показати подію, факт, а читач нехай сам розбирається. Є влучний вираз, який належить видавцеві газети “Нью-Йорк Таймс” Артурові Сольцбергеру: “Журналіст показує публіці, куди пішла кішка. Далі вже публіка сама стежить за кішкою”.

– Кілька років тому в інтерв’ю Ви сказали: “Мій характер дозволяє мені бути незалежним...”. Хочеться запитати, чи характер не змінився?.. А якщо серйозніше – прокоментуйте цей фактор незалежності в журналістиці.

– Я думаю, що не змінився. Не скажу, що став більш незалежним чи агресивнішим у

своїй незалежності, – можливо, навіть трохи м'якшим, тому що відчуваю відповідальність за колектив. Виходячи з цього, треба бути тактично грамотним і гнучкішим...

Яка може бути незалежність, якщо ви є видавцем? ЗМІ вже залежить від вашого світогляду, переконань, спрямувань і мети. Незалежність можна розуміти в іншому аспекті – в можливості здобувати і висловлювати інформацію. Адже в багатьох із нас є “поплавок”, який дозволяє бути цензором для самого себе, залишаючись нібито незалежним. Я нікому з наших журналістів жодного разу не завертав матеріали. Сам би цього хотів, щоб вони якомога яскравіше, оригінально, гостро, може, навіть бунтівливо себе виявляли. Проте це має бути, перепрошую, не “дуля в кишені”, а позиція, коли можна почути щось нове, побачити душу, а таке рідко буває.

– Поговорімо про найближчу Вам газету – “Зорю Полтавщини”. Свій погляд, свій стиль – і водночас думка, що близька кожному, що об'єднує громаду, вселяє оптимізм! Яку мету бачите перед собою, готуючи до виходу у світ черговий номер? Чи дотримуєтесь якихось принципів “спадкоємності”, адже відомо, що “Зорі” вже понад 170 років?

– Ми намагаємося підтримувати кращі традиції видання. Та все ж коли виходили “Полтавские губернские ведомости”, була інша політична формація, інші завдання, які диктував губернатор, а пізніше – обком Компартії. У нашому статуті прописані всі наші зобов'язання, насамперед державницькі. Ми справді українське патріотичне видання, водночас за форматом і змістом намагаємося бути наближеними до потреб і запитів пересічного читача. Я завжди кажу колегам: “Пишіть про просту людину, чим вона живе”. Хтось живе Податковим кодексом, а хтось – своєю сім'єю, корівкою, яка годує родину, роботою, навчанням... Більше хотілося б писати про культуру, спорт, уміщувати анекдоти й карикатури. А водночас видання повинно бути принциповим, “зубатим”, не кишеньковим. Не таким, як деякі: сьогодні один мер – ми його хвалимо, а завтра – інший, якого тиждень тому мазали брудом, – і також уже хвалимо!.. То де ж ваша принциповість?

– Ви суворий керівник? І як удається підтримувати високий професійний рівень трудового колективу? Чи оновлюєте технології?

– Ми маємо свій сайт, про що кілька років тому ніхто й не чув, як і про комп'ютери, диктофони, цифрові фотокамери, якими кожен клацає, ніби він “сам собі режисер”...

Колектив газети хороший, але я бажаю, щоб він був ще кращим. Тут не може бути монолітності, зцементованості. У редакції працюють особистості. Той із зіркою, той – із двома, той – із трьома. Повний іконостас. Це нормально. Колектив єдиний у патріотизмі за газету. Це не просто годівниця, а частинка їхньої душі. Але перш за все колектив – це редактор, він відповідає за все і має повноваження, як в армії. Так було, так є, і так, мабуть, буде надалі. Я намагаюся не пресингувати кожного працівника, та це й не можливо, тому впливаю на них через редакторат і заступників. Однак у питанні технологічної дисципліни я безжальний, бо ми повинні вчасно подати газету в друкарню. У творчому плані – будь ласка, можу завжди щось підказати. Розумію, що журналістська помилка – це удар не тільки по виданню, але й по авторові статті. Я емоційна людина, проте швидко відходжу. Це така моя стихія. Я хочу, щоб журналістика була такою. Журналіст – це стан душі – і в 17, і у 80 років. Я, наприклад, знаю людей глибокого пенсійного віку, в яких у руках усе горить, і знаю таких, кому по 20, а в них ще нічого й не жевріло.

– Журналіст і редактор легко уживаються в одній особі чи, бува, конфліктують? І чи довіряєте Ви молодим журналістам?

– Направду, останнім часом редактор “задавив” журналіста. Раніше я більше дозволяв собі писати, шукати тему, сюжет, а сьогодні ситуація складається інакше, оскільки виживати газеті стало набагато складніше. Ми відчуваємо не лише фінансові, але й кадрові проблеми, особливо на обласному та районному рівнях, адже всі найкращі фахівці залишаються в столиці, пнуться туди, де ситніше. Інститут журналістики Київського університету випускає щороку близько 150 спеціалістів, а я нікого з них не бачу в Полтаві! Студенти з Києва та Харкова, які проходили практику в “Зорі”, просили мене допомогти їм...працевлаштуватися в столиці – в “Урядовому кур'єрі”, “Голосі України” чи будь-де... Наше видання – високого фахового рівня, насамперед змістового; воно далеко позаду залишає газети, які вважають себе “крутими”. І ми багато знань передаємо тому, хто приходить до нас по них. Виховати хорошого

журналіста не просто. Але чомусь щойно він чогось досяг – уже й побіг кудись. Та, з іншого боку, по-людськи я розумію їх здорову мотивацію. Коли в голові є чим похвалитися, – дай Боже, я тільки “за”, якщо журналіст піде вище й вище, як, наприклад, Костя Грубич. Я також працював кореспондентом, завідувачем відділу “Зорі Полтавщини”, потім пішов із газети і став власним кореспондентом “Голосу України”, бо мені хотілося вирватися за рамки, що здавалися вузькими, спробувати себе в іншому статусі... Тож поки що молоді журналісти – це проблема.

– Які зауваження чи побажання виголосили б Ви сучасній системі фахової підготовки журналістів в Україні?

– Думаю, біда в тому, що при відборі абітурієнтів надають перевагу балам, а не творчому конкурсу. Девіз мого життя: “Бути адаптованим до професії”. Коли я йшов вступати на факультет журналістики, то усвідомлював, що через п’ять років, маючи диплом у кишені, буду потрібен газеті, як “раб”, удень і вночі, за будь-якої ситуації. Розумію, що й сьогоднішні студенти випишуться або ж знайдуть себе, може, і не в журналістиці. Але з мого випуску немає і 10 відсотків тих, хто пішов би шукати свого щастя деінде. Як правило, всі залишилися в професії.

Інша проблема особливо помітна в Полтаві через виразний контраст із Києвом: у нас студенти-журналісти не поспішають “ставати до станка”. “Шевченківці” вже на першому курсі починають працювати, реалізовувати себе, заробляти. І, звичайно ж, опановувати професію. І виш не перечить цим устремлінням молоді, розуміючи їх практичну вагу. Більше того, в київських студентів існує мовби “культ” праці, а хто не працює, почувачеться “гидким каченням”... Пригадую своє студентство. У наші роки виклопотати вільне відвідування занять було нереально, але ж домагалися. Я працював двірником, вантажником, а потім у газеті “За медичні кадри” Київського медичного інституту. Стипендію мав 45 крб., плюс 135 крб. за роботу в газеті та 60 крб. за прибирання – студент, а отримував більше, ніж інженер!.. Полтавці ж сумлінно вчать теорії, та лиш би не довелось потім ще п’ять років доучуватися, набиратися досвіду...

Наша редакція готова взяти студентів на пів робочого дня, на день, надати кабінет, комп’ютер, Інтернет, дах над головою, оформити угоду, платити мінімальну зарплату... Так само й газети “Коло”, “Полтавський вісник”, “Вечірня Полтава”, телерадіокомпанія “Атава”... Адаже роки навчання промайнуть дуже швидко, не варто їх марнувати. На сьогодні маємо в державі етап кризи, яка стосується молодого покоління: масове здобуття освіти, не підкріплене розумінням її застосування, – в усіх сферах. За це серце болить. І ми, журналісти Полтави, які вже чогось таки досягли у своїй професії, готові – навіть безкоштовно, оскільки ректори постійно бідкаються про брак фінансів – приймати в себе в редакціях і давати майстер-класи (раз чи два на тиждень, попри свою зайнятість і т. ін.), аби тільки бачити здібну молодь і допомогти їй наблизитися до фаху.

– Сподіваюся, Вас, голову Полтавської обласної організації НСЖУ, почують усі ті, кому адресовані ці слова. Обіцяю докласти тут і всіх своїх зусиль. Особливо ж тому, що вже цього навчального року наш університет матиме перший випуск бакалаврів-журналістів, на порозі свого професійного шляху постане 21 студент. Тож насамкінець нашої розмови – як мудрий, досвідчений фахівець, підкажіть: з чого початися їм у журналістиці, які перші кроки зробити і від чого, можливо, остерегтись?

– Я вже першокурсникам говорив: “Діти, подумайте, куди ви підете, коли у вас буде диплом у руках”. Вони відповіли, що тоді, через кілька років, мовляв, буде легше. Не буде! Бо якщо тепер ви хоч відвідуєте заняття, то згодом – без знань і досвіду – просто швендятимете Полтавою, Диканькою, ще десь. Наша професія надзвичайно популярна, хоч і не прибуткова. Це публічна професія, вона завжди приваблива, тому що дає можливість оцінити з висоти і бізнесмена, і митця, і політика... А якщо журналістика ще відіграватиме таку роль, як на Заході, взагалі буде добре. Розумійте і цінують це вже сьогодні.

– Щиро дякую за змістовну розмову! Сил і натхнення Вам у праці, гострого пера як журналісту і проникливої думки як редакторові! Променистого саява улюбленій “Зорі Полтавщини”!

